

**REAKCJE RODOWISKA FILOZOFICZNEGO NA DECYZJĘ
MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ O SKRĘCENIU
FILOZOFII Z PROGRAMÓW NAUCZANIA W SZKOŁACH
REDNICZ**

LIST OTWARTY W SPRAWIE PROPEDEUTYKI FILOZOFII

W dniu 1 IV 2000 roku odbyło się posiedzenie Komitetu Głównego Olimpiady Filozoficznej. W jego trakcie konsultant w Ministerstwie Edukacji Narodowej poinformował Komitet Główny Olimpiady Filozoficznej, a mianowicie M. Handke własnoręcznie skreślił propedeutykę filozofii z projektów programów nauczania. W związku z tym Rada Instytutu Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego wyraża kategorię protestu przeciwko tej arbitralnej decyzji. Polskie środowisko filozoficzne od lat zabiega o przywrócenie propedeutyki filozofii do programów szkolnych. W tej sprawie wypowiadało się Polskie Towarzystwo Filozoficzne, Komitet Nauk Filozoficznych Polskiej Akademii Nauk oraz poszczególne rady naukowe instytutów filozofii w uniwersytetach polskich. Kolejni ministrowie obiecywali załatwienie tej sprawy, ale rzecz była ciągle odkładana. Obiecywał tak i sam min. Handke na spotkaniu z przedstawicielami Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. Aby przygotować odpowiednie kadry do nauczania filozofii (ich brak był jednym z argumentów odwołania przywrócenia propedeutyki filozofii) uniwersytety rozpoczęły akcje kształcenia przyszłych nauczycieli, zarówno na studiach stacjonarnych jak i zaocznych.

Filozofia jest istotnym elementem ogólnej kultury intelektualnej. Ma w Polsce wielką tradycję. Nauczali jej w polskich szkołach najwybitniejsi nasi filozofowie, mianowicie Kazimierz Ajdukiewicz, Tadeusz Czechowski, Roman Ingarden i Tadeusz Kotarbiński, a niektórzy z nich (Ajdukiewicz i Czechowski) napisali podręczniki do tego przedmiotu. Olbrzymią rolę przypisywał temu przedmiotowi Kazimierz Twardowski, najwybitniejszy pedagog w dziejach filozofii polskiej, a może nawet w całości dziejach naszej oświaty. Może miało to twierdzić, że wysoki poziom nauczania filozofii w Polsce był istotnym elementem jakoś wychowania Polaków w II Rzeczypospolitej, powszechnie ocenianego bardzo wysoko. W latach 1945-1989, gdy tylko pojawiła się szansa budowy wolnej i wiatłej szkoły w Polsce, jednym z pierwszych postulatów było wprowadzenie propedeutyki filozofii. Tak było w latach 1956 i 1980. W takich momentach wielu pracowników instytutów filozofii prowadziło jako wolontariusze zajęcia z filozofii w liceach, a dyrektorzy szkół bardzo sobie chwalili te inicjatywy. Mimo braku filozofii w szkołach, olimpiady filozoficzne od wielu lat gromadzą olbrzymią ilość

uczestników, ci gło wzrastają. W tym roku do I etapu przystąpiło prawie 2000 uczniów, ze wszystkich klas od 1 do 4, a bardzo wielu z małych miast. Dla porównania olimpiada polonistyczna zgromadziła 2500 uczniów. Dane te znakomicie świadczą o zainteresowaniu młodych Polaków problematyką filozoficzną. Polacy wygrali trzy ostatnie międzynarodowe olimpiady filozoficzne. Niezwykle popularne są studia filozoficzne: w Uniwersytecie Jagiellońskim w ostatnich latach przypadało po kilku kandydatów na jedno miejsce. Nie słabnie zapotrzebowanie na usługę dydaktyczną z filozofii, tj. nauczanie tego przedmiotu na kierunkach pozafilozoficznych. Powyższe fakty dowodzą, że zorganizowane nauczanie propedeutyki filozofii na poziomie średnim wyszłoby naprzeciw bardzo żywotnym intelektualnym potrzebom młodzieży polskiej.

Decyzja Ministra Edukacji Narodowej skrajnie propedeutyk filozofii z projektów programów nauczania i zastępującej jej nieokreślonej „ciek”, o czym poinformował pan Minister Handke w liście opublikowanym w „Gazecie” z dnia 11 maja 2000 - jest zdumiewająca i szkodliwa. Zdumiewająca, bo przywodzi na myśl najgorsze praktyki rządzenia nie licząc się z opinią publiczną i nie szanując obietnic składanych przez przedstawicieli władzy. Jest to decyzja szkodliwa z następujących powodów. Po pierwsze, jej skutkiem będzie obniżenie poziomu wykształcenia i poziomu intelektualnego młodzieży polskiej przez uniemożliwienie jej szerokiego kontaktu z ideami, na których wyrosła nasza cywilizacja. Po drugie, jest niezgodna z zaleceniami Frederico Mayora, dyrektora generalnego UNESCO, który uznał (1995 r.) filozofię za istotny element szkoły wolności; tak więc, decyzja ministra Handkego jest niezgodna z tendencjami światowymi. Po trzecie, decyzja ta niweczy ogromny wysiłek polskiego środowiska filozoficznego włożony w przygotowanie należytych warunków kadrowych dla nauczania propedeutyki filozofii w naszym kraju. Po czwarte, przerzucenie realizacji nauczania filozofii jako samodzielnego przedmiotu na „ciek” oznacza powierzenie tego przedmiotu nieprzygotowanym merytorycznie nauczycielom innych przedmiotów, tym samym nie zostaje wykorzystana specjalistyczna kadra właściwie kształcona w zakresie filozofii na polskich uniwersytetach.

Rada Instytutu Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego

UCHWAŁA RADY INSTYTUTU FILOZOFII UNIwersytetu Warszawskiego Z DNIA 6 CZERWCA 2000 r.

Rada Instytutu Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego przytłoczyła się do protestów środowiska filozoficznego w Polsce, wywołanych decyzjami Minis-

tra Edukacji Narodowej Mirosława Handkego o skre leniu filozofii z programów szkół rednich na rzecz bli ej nieokre lonej „cie ki filozoficznej”. Decyzja ta została podj ta mimo uzgodnie na szczeblu Ministerstwa oraz osobistych deklaracji Pana Ministra o staraniach w celu wprowadzenia filozofii do szkół jako osobnego przedmiotu.

Podobnie jak inni przedstawiciele naszego środowiska uwa amy, i z punktu widzenia nowoczesnego procesu edukacji jest to decyzja szkodliwa. Poniewa jednak podj ta została w sposób arbitralny, bez uwzgl dnienia racjonalnych argumentów, głosów ekspertów i autorytetów, na tym etapie pozostaje nam jedynie wyrazi nasze oburzenie i rozczarowanie. Wynika ono głównie ze sposobu, w jaki przekre lono prac wielu osób wł czonych w przygotowanie koncepcji nowej szkoły oraz wysiłek zwi zany z doprowadzeniem do uzgodnie mi dzy przedstawicielami innych dyscyplin, którzy również uznali potrzeb filozofii w szkole.

Nie traktujemy jednak tej decyzji jako ostatecznej. Nadal podejmowa b dziemy wszelkie wysiłki, aby w toku „reformowania reformy” polskiego szkolnictwa filozofia została do szkół wprowadzona w odpowiedniej formie i aby jej nauczanie powierzone zostało ludziom kompetentnym i dobrze do tego zadania przygotowanym.

Przewodnicz cy Rady Instytutu Filozofii
Uniwersytetu Warszawskiego
Prof. zw. dr hab. Henryk Jankowski

Dyrektor Instytutu Filozofii UW
Prof. dr hab. Dobrochna Dembi ska-Siury

LIST OTWARTY DOTYCZ CY PROPEDEUTYKI FILOZOFII W SZKOŁACH

Łódzkie środowisko filozoficzne wyra a zaniepokojenie z powodu skre lenia propedeutyki filozofii z projektu programu nauczania. Stało si to w kraju posiadaj cym bogate tradycje nauczania propedeutyki filozofii. Wielu wybitnych filozofów w okresie dwudziestolecia mi dzywojennego uczestniczyło w tworzeniu programu tego przedmiotu oraz w jego nauczaniu. Tak e w okresie powojennym wychodziły, z naszego filozoficznego środowiska, głosy o potrzebie nauczania - wolnej od restrykcji ideologicznych - propedeutyki filozofii w szkołach rednich. Przemawia za tym zainteresowanie młodzie y tym przedmiotem, wyra aj ce si cho by licznym udziałem w Olimpiadach Filozoficznych. Obecno tego przedmiotu w programach

nauczania dawałaby mo liwo lepszego zakorzenienia w kulturze europejskiej, ucz c zarazem zrozumienia innych kultur. Zamiar skre lenia propedeutyki filozofii dziwi tym bardziej, e istniej ju przygotowane w ostatnich latach kadry specjalistów, za studiuj ca filozofi młodzie uzyskuje niezb dne do pracy nauczycielskiej przygotowanie pedagogiczne.

Z powy szych wzgl dów łódzkie środowisko filozoficzne wyraża protest wobec zamiarów likwidacji propedeutyki filozofii. Popieramy tak e wszelkie inicjatywy w obronie nauczania tego przedmiotu w szkołach rednich. Uważamy za rzecz wysoce niewła ciw lekceważenie opinii środowiska filozoficznego kraju (Polskie Towarzystwo Filozoficzne, Komitet Nauk Filozoficznych PAN). Liczymy na zmian stanowiska Ministerstwa Edukacji Narodowej i przywrócenie przedmiotu w programach nauczania. W naszej opinii przemawia za tym tak dobro młodzie y, jak i przyszły kształt naszej kultury.

Łódź 6 VI 2000

Kierownik Katedry Filozofii UŁ
Prof. dr hab. Ryszard Panasiuk

Kierownik Katedry Logiki i Metodologii Nauk UŁ
Prof. dr hab. Grzegorz Malinowski

Przewodniczy OŁ PTF
Dr hab. Ryszard Kleszcz

LIST OTWARTY W SPRAWIE NAUCZANIA PROPEDEUTYKI FILOZOFII W SZKOŁACH

Pracownicy i studenci Instytutu Filozofii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu protestuj przeciwko skre leniu propedeutyki filozofii z projektu programu nauczania w szkołach rednich. Decyzja ta, podj ta przez Ministra Edukacji Narodowej w sposób arbitralny i wbrew opinii środowiska naukowego, wywołuje zdziwienie, poniewa godzi w podstawy demokratycznego ustroju w Polsce. Bez znajomo ci ideowych i aksjologicznych podstaw demokracji nie mo na kształtowa i twórczo rozwija demokratycznej kultury. Historia filozofii jest nie tylko histori szacunku dla pluralizmu, lecz tak e imponuj c lekcj jego konieczno ci w ka dym ustroju demokratycznym.

Decyzja Ministra jest jednoznacznie krzywdz ca dla uczniów. Polska młodzie pozbawiona została mo liwo ci wyrobienia sobie w sposób twór-

czy, wiadomy i krytyczny, pod przewodnictwem nauczycieli, dojrzałego poglądu na świat i życie. W dzisiejszej epoce konfrontacji postaw i przekonań, idee akceptowane bezkrytycznie i bezrefleksyjnie, szybko ulegają podwaleniu. Filozofia dostarczała i dostarcza równie podstaw do wyjaśnienia zjawisk kulturowych, literackich, politycznych. Dlatego rezygnacja z nauczania filozofii odbiera uczniom możliwość dogłębnego zrozumienia innych przedmiotów, które są nauczane w szkołach. W konsekwencji prowadzi to do duchowego zubożenia polskiej młodzieży.

Dyrektor Instytutu Filozofii
Prof. zw. dr hab. Tadeusz Buksiński

Białystok 30 VI 2000 r.

Minister Edukacji Narodowej
prof. dr M. Handke

Przyłaczam się do Uchwały Rady Instytutu Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 6 czerwca 2000 r. protestującej przeciwko decyzji o skreśleniu filozofii z programów szkół średnich. Pragnę zauważyć, że obecnie trudno sobie wyobrazić właściwe przygotowanie młodzieży do studiów wyższych bez znajomości podstawowych pojęć z propedeutyki filozofii (m. in. logiki, metodologii nauk). Tej wiedzy nie może zastąpić nieokreślona „cieka filozoficzna”. Obecne do wiadczenia w nauczaniu młodzieży akademickiej wskazują na jej słabe przygotowanie w zakresie znajomości podstawowych pojęć filozoficznych, logicznych i metodologicznych.

Kierownik Katedry Filozofii
Uniwersytetu w Białymstoku
Prof. zw. dr hab. Zbigniew Kuderowicz

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego Warszawa, 29 VI 2000 r.
Wydział Filozofii Chrześcijańskiej

Szanowny Pan Prof. dr hab. Mirosław Handke
Minister Edukacji Narodowej

Szanowny Panie Ministrze!

W piśmie z 29 września 1998 r., które zostało wystosowane przez Szanownego Pana Ministra w ramach dyskusji nad Projektem Reformy Systemu

Edukacji, wykładowcy filozofii naszego Wydziału przedstawili następującą opinię :

„Usunięcie filozofii jako odrębnego przedmiotu z projektu ramowych planów nauczania, który został przedstawiony przez MEN, spotkało się z dezaprobatą naszego środowiska. Przede wszystkim projekt ten stoi w sprzeczności z projektami z wcześniejszych etapów prac nad reformą edukacji, które zakładały utworzenie takiego przedmiotu, a raczej jego przywrócenie, odwołując się do najlepszych w tym względzie tradycji polskiej szkoły. Spotkały się one zresztą z bardzo dobrym przyjęciem przez wiele środowisk nauczycieli.

Filozofia jest wiedzą wysoce specjalistyczną. Nauczanie jej w ramach «ciekomych przedmiotów», a zatem przez niefachowców, nie tylko nie gwarantuje jej rzetelnego nauczania, lecz prowadzi do jej ideologizacji. Ponadto właśnie filozofia jako wiedza ogólna i podstawowa, rzetelnie nauczana, umożliwia integralne kształcenie i wychowanie, która jest jednym z głównych celów reformy. Zdaniem autora jest próbą osignięcia takiej integralności przez zamazywanie metodologicznej odrębności poszczególnych przedmiotów, co ma miejsce w projekcie reformy, gdy kłóci się to z naturą ludzkiego poznania, które jest aspektywne.

Pomijamy tu całe zagadnienie doniosłości problemów filozoficznych dla edukacji”.

Dzisiaj, gdy - jak słyszymy - zamierza się zrezygnować z propedeutyki filozofii jako odrębnego przedmiotu w liceach ogólnokształcących, chcemy jeszcze raz przywołać nasze stanowisko sprzed dwóch lat. Na nauczanie filozofii w szkołach, a w szczególności w liceach, patrzymy, mając na względzie prawidłowy rozwój intelektualny przyszłych pokoleń i rozwój nauki, której fundamentem są badania podstawowe. A podstawowa wiedza filozoficzna jest tu konieczna. Ponadto - jak wiemy - w krajach Unii Europejskiej, której Polska chce być członkiem, filozofia jest nauczana jako odrębny przedmiot. Dzielimy się tymi uwagami, mając na uwadze wielki wkład Pana Ministra i Jego zaangażowanie w rozwój szkolnictwa wszystkich szczebli, czego sami doświadczyliśmy, gdy Akademia Teologii Katolickiej stała się Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Pozostajemy z wyrazami szacunku. W imieniu wykładowców Wydziału

Ks. dr hab. Józef Dołga, prof. UKSW
Dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej